ГОДИНА XXIV. На Цетињу, у суботу 11 новембра 1895. БРОЈ 46.

Излази суботом.

Цијена:

За ЦРНУ ГОРУ на годину 4 ф., на по године 2 ф., на четврт године 1 ф.

За АУСТРО-УГАРСКУ, БОСНУ и ХЕРЦЕГОВИНУ на годину 6 ф. на по године 3. ф. на четврт године 1 ф. 50 новч.

За све остале земље годишње 20 фран. у злату, на по године 10 фран., на четврт год. 5 фран.

ГЛАС ЦРНОГОРЦА

ЛИСТ ЗА ПОЛИТИКУ И КЊИЖЕВНОСТ.

Претплата шаље се поштанском упутницом непосредно администрацији „Гл. Црног.“ на Цетиње, или отправништвима новина на коју драго пошту; а коме је нарученије, може се претплатити код г. *Пера Рамадановића*, књаж. црн. агента у Котору. Дописи се шиљу уредништву. Рукописи се не враћају.

За огласе плаћа се, по простора који заузму из петита 7, новчића од реда за први пут, а за сваки даљи пут по 5 новчића. За огласе веће и на дуже вријеме погодити се.

ПОЛИТИЧКИ ПРЕГЛЕД.

ЦЕТИЊЕ, 10 новембра.

Очи политичкога свијета су данас упрте искључиво на Босфор, особито послије говора лорда Салисберија, који доносимо на ниже. Инглески први министар изразио је сумњу, да ће Султан остварити примљене реформе за Јерменску, и у исто доба објавио је, да су велесиле сагласне да раде заједнички у корист Хришћана у Турској. И ратно бродовље њихово већ је на истоку, или на путу у том правцу.

Сад се различито тумачи говор лорда Салисберија, на што петроградске „Новости“ веле: „Лорд Салисбери казао је врло јасно, да реформе, што је Султан већ објавио, морају бити извршене, јер тек тада може бити обезбјеђен ред у Турској. Он је такођер изјавио, да то извршење зависи од Султана. Како ће их увести, то је ствар турске владе. Она има значај владе само у колико може заповиједати и своје заповиједи испуњавати. Али тек се види, да Султанови подајници не слушају његове заповиједи, треба да се појави друга власт, а то је власт јевропскијех држава. За сада је питање о зајадничком дјеловању држава ријешен у начелу. Али у чему ће се састојати то заједничко дјеловање још се не зна. Маркиз Салисбери је рекао, да ће то зависити од прилика. И у овијем *приликама* лежи главни узрок свијем бригама. Прилике су такве, да се Порта уклања од увађања реформама. Један паришки политичар рекао је дописнику берлинског „Б. Тагеблата“ да Порти треба дати времена, да уведе реформе. Али ми држимо, да одлагање само може шкодити ствари. Предлог јерменскијех реформама био је предат Порти у мају, а ми смо већ у новембру. Порта одлаже увађање реформама с дана на дан. Она хоће да добије времена и да исцрпи стрпљење великијех држава. Турски министри мисле, да ће се јевропским државама додијати, и да ће се при свршетку отрести те бриге. Међу тијем сваки дан се увеличава страдање хришћана, а у исто доба погоршава се и положај саме Порте. Такозвани нереди прешли су већ у међусобни рат. Велике државе не могу мирно гледати такав положај ствари. Али су се до сада ограничавали само на дипломатске ноте, које врло мало дјелују на Порту. За то јавно мњење у Јевропи не може да буде мирно. Оно чека мјере, које ће учинити крај немиру. Познато је, да је очекивање опасности теже од саме опасности. Послије говора лорда Салисберија ултиматум великијех држава је безусловно потребит. Што се прије учини, тијем боље за сву Јевропу. Одступати натраг било би опасније у сваком обзиру. То треба учинити и у интерес саме Порте. Велике државе не желе уништење Турске, али су дужне да униште анархију у њој. Ми смо већ говорили, да би најбоље било установити опште јевропски протекторат над Турском. Тијем путем интереси Хришћана у Турској били би обезбјеђени како треба“.

Петроградско „Н. Времја“ пише: „Телеграф нам непрестано доноси посљеднијех дана цио ред вијести о предстојећијем заједничкијем корацима италијанске и инглеске флоте на турскијем водама, које као да потврђују гласове, који су се прије тога чули о сепаратном споразуму Инглеске и Италије у источном питању. Данас, на прилику, италијан. телег. „Агенција Стефани“ саопштава, да је заповједник првог одјељења активне флоте добио заповијед, да буде готов да крене на исток, а лондонска „Рајтерова Агенција“ нашла је за потребито, да саопшти римски телеграм „Пал-Век-газете,“ по којој је италијанској ескадри наређено, да се у Салонићу здружи с инглеском ескадром, како ради заштите ту станујућијех Италијанаца и другијех Јевропејаца, тако и ради учешћа у споразуму с инглескијем адмиралом у демонстрацији и материјалном дјеловању, ако устреба. Саопштавајући то лондонска агенција, истина, са своје стране додаје, да у добро извјештенијем круговима ово извјешће не налази потврде, али се надоставља, да се у даном часу оно може и одостовјерити. Све ово слабо се може сложити са категоричкијем изјавама маркиза Салисберија, да у Цариграду све државе, што су потписале берлински уговор, дјелују у пуном сагласју. Такво сагласје искључује не само могућност, него и помисо на какав сепаратни споразум између Инглеске и Италије. И ми смо вољни мислити, да фактички још не постоји никакав споразум, него да се те вијести распуштају по надахнућу инглеске дипломације, с том намјером, да напомену државама, које не желе допустити Инглеској прву улогу у садашњијем источнијем догађајима, да у случају њиховог отвореног противљења Инглеска неће остати сасвијем изолирана, него да ће имати уза се Италију. То је врло досјетљиво, али се рачуни инглеског кабинета могу и не оправдати. Ако Русија и Француска буду увјерене, да Њемачка неће бити на страни инглеског-италијанског споразума, и да ће од њега задржати и Аустро-Угарску, то двије споменуте државе неће имати узрока да виде нешто опасно за њих у сједињењу италијанске ескадре са инглеском. Снага обију страна биће равна, а саучешће Јевропе обратиће се на страну, која учествује у догађајима на истоку без себичне сврхе него по осјећању дужности, да се постара *за одржање јевропског мира, ком би озбиљном опасности пријетио сваки покушај у овом часу против цјелокупности отоманске царевине.* Лорд Салисбери говорио је у Гилдхалу, очевидно, са пунијем сазнањем вишереченога. Биле искрене или не његове ријечи — то је у ствари све исто. Важан је тај факт, да их он не би изговорио, кад би имао повода мислити, да ће Инглеској поћи за руком у блиској будућности постићи оне сврхе, с којима је био потакнут и до сад подржаван револуционарни покрет турскијех Јермена. Својим говором инглески примјер, очевидно, надао се, да ће измијенити поглед Русије и Француске на улогу, што Инглеска игра у Цариграду, претварајући се да дјелује у пуном споразуму с њима. Али у том случају требало је причекати с вијестима о инглеско-италијанском споразуму, и држати га у тајности..... Ми не видимо узрока, да се узнемирујемо појавом италијанске ескадре у Салонићу. То је само нови епизод оне политичке комедије што разиграва инглеска дипломација са задњијем мислима, које довољно схваћају континенталне државе јевропске, да би се могло успоставити првенство Инглеске на христјанском истоку.“

Паришки „Норд“ пак одбија од Русије понуду, што јој стављају у изглед инглески и аустријски листови, да окупира турску Јерменску. јер вели, да Султан има довољно снаге, да успостави ред и да изведе реформе.

СОЛЗБЕРИЈЕВ ГОВОР О ИСТОЧНОМ ПИТАЊУ.

Приликом уобичајеног банкета при инсталацији новог лондонског лордмера, који се ове године држао 28 пр. мјесеца начелник инглеске владе држао је говор, који је у цијелом свијету учинио дубок утисак. Због његове важности, доносимо из њега мјеста која се баве источним питањем. О томе је лорд Салисбери казао: „Имадосмо једну годину, у којој нас занимаше далеки Исток. Надам се, да се повратио мир и у оне крајеве, па се надам да је излишна била и брига са којом смо пратили тамошње догађаје. Био сам изненађен од једне такве ванредне и лажне вијести, која се бјеше појавила прије недјељу или двије дана, не с тога, што сам ту вијест сматрао за важну, него за то, што сам назоре Инглеза сматрао као ванредну појаву. Ма шта да се догоди у оним предјелима, тицало се или рата, или мирног рада, — ми смо дорасли свакој конкуренцији. Ми можемо равнодушно посматрати рад свију оних, који мисле да ће нас искључити из једног дујела оних трговином богатих предјела, или ће нас потући на свјецким пијацама, ако смо већ били пуштени тамо. У осталом опомињем на ријечи Биконсфилда: „У Китају има мјеста за нас све.“

„Али има један дио свијета, гдје ствари не изгледају тако мирно и пунонадежно. Ријеч Јерменска, занима нас већ више мјесеца. Познато вам је, да су у мјесецу мају ове године три посланика усљед добивених налога од својих влада, препоручили извјесне измјене у закону и уставу, против оних грозних и сажаљења достојних патња Јерменаца, које су осјећаје Инглеске потресли до основа. Те су предлоге учинили моји службени предходници. Дотични посланици управљали су вјешто тима преговорима, а особито морам споменути њиховог вођу, сера Филипа Курије, чија је особита умјешност много допринијела, да се отклоне највеће опасности и да се ствар доведе до мирног изласка барем за извјесно вријеме. Ми смо му за његов труд дужни велику захвалност. Захтјеви трију посланика од маја мјесеца у главном су усвојени од Султана.

„Читао сам негдје над подписом једног великог мужа тврђење, да је Султан над нами однио једну велику побједу: то је заиста била једна чудновата побједа, пошто нам је све дао што смо тражили, и мене су зачудили ти назори. Ти су се назори доцније распрострли као да сам ја мајеским захтјевима посланика нешто ново додао и нешто ванредно тражио у виду међународне комисије. Све је то погрешно. Захтјевима посланичким нијесам никада и ништа додао. У разговору ја сам истина препоручивао накнаду захтјевима једно просто срество да би се постигао исти циљ, када би се претпоставило, да би данашња мухамеданска машинерија остала и на даље, само под главним надзором једне мјешовите комисије.

„Предлози трију посланика били су у главном ови: Да се државној служби придаде сразмјеран број хришћанских чиновника и то у оним провинцијама у којима живи већи број Јермена. Нећу да тврдим да је мој предлог био бољи, него онај други, али сам држао да ће га прије усвојити. Али је Султан претпоставио да усвоји предлоге посланика и мој алтернативни предлог мораде пасти. Узрок зашто сам хтио да се хришћански у мјесто мухамеданских чиновника поставе био је тај, што сам презао од тога, да се велике силе у оним предјелима не би сматрале као партајисте извјесне вјере. Такви назори би дакако били опасни. Ми имамо сваки своју отаџбину и вјеру, али као владалац једне велике државе, као што је наша краљица, немамо друге дужности до апсолутне непартајичности. Наша је краљица владатељка на више Мухамеданаца, но што је то случај код Султана у Турској, и ми би наше дужности запоставили, када би радили као партајичари једне наспрам друге вјере. Што смо ми тражили то је апсолутна равноправност за обје вјере тако, да Мухамеданци и Хришћани поштујући један другоме његова права, могу мирно један поред другога дјелати и у миру и благостању један крај другога живјети. То нам је био смјер, па с тога не би вољели да нам се пребацује партајичност. Ово би послужило за примјер и нашим мухамеданским суграђанима који су најлојалнији и најмирољубивији поданици наше краљице, па би их умирило кад би могли увијек мирно погледати у царевинску владу са увјерењем у њену правичност, као што су вични да гледају у индијску владу под којом више од сто година живе.

„Али, ви ћете сигурно запитати, да ли ће се са тим реформама постићи што добро? Када се спроведу реформе, дају ли оне Јерменима изгледа, које само једна народност себи зажелити може, односно напретка, мира, грађанске равноправности између човјека и човјека, сигурност за живот и иметак. Али, питамо ми даље, дали ће се спровести те реформе! Када би могли наговорити Султана — овај израз употребљујем у најширем смислу — да према Јерменима буде правичан — тада нетреба ми да бригамо, на којој је хартији написано то обећање, или у каквим је изразима састављено. Но ако Султан неће да је правичан, ако у истини неће да се ријеши, да према Јерменима буде правичан, тада неће у стању бити и најбољи закон и устави што би их ми могли измислити, да заштите Јермене или да им помогну. С тога су сви наши разговори о овим или оним законима на папиру недосљедни и недовољни. Докле год Отоманска Империја постоји у данашњем облику, постоји и једина немогућност једне стране силе или свију сила заједнички само у акцији, која је у стању да упливише на Султана. О томе није могућа никаква распра нити разлика у мишљењу. Докле год буде Отоманска Империја трајала, све благодети и све добити које би ми жељели да добије извјестан дио њених народа, могу се искључиво и јединствено створити вољом Султана. Наравно да ће те ме упитати: па за случај да се Султан неда наговорити, — ваља ми признати, да вијести што стижу из Цариграда, не храбре нас много. Ви ћете лако појмити да о том предмету могу само у кратко говорити, и да би било опасно, да све оно што мислим, пређе и преко мојих усана, јер би то могло бити на уштрб мира и јавног поретка, што сам прије свега рад да одржим. Али узмимо да Султан није вољан да даде те реформе; шта ће бити тада? Први је одговор, да таква влада, која тако газдује, и ради против свију правила, мора пропасти. Ја сам увјеран, да Султан када би хтио, могао би правично владати са својим поданицима, али исто тако стоји, да нити он, нити икоји други потентат неће направити изузетак од закона, да неправда и најмоћније државе може довести до пропасти. (Бурно и дуготрајно одобравање.) Турска постоји сада и постојала је пола стољећа, јер су велике силе закључиле, да је потребно да постоји ради хришћанског мира. До тога гледишта дошле су силе прије педесет година. Ја невјерујем да су оне сада напустиле то гледиште. Када би се Отоманска Империја сурвала, не би била једина опасност која би грозила областима те царевине, него би постојала и опасност, да се запаљени пожар не распростре и на друге народе и да би се све у Јевропи што је моћно и цивилизовано бацило у нејасну и грозну борбу. Та је опасност лебдила над нашим претцима, када бјеху закључили, да очувају цјелокупност и независност турске царевине и та опасност није минула још ни до сада.

„Према том стању ствари, ваља нам се чувати од двије илузије. Прва је та, да би ма која једина сила покушала, да се из тих уговора извуче и да цијелу ствар по сопственом нахођењу и начину разријеши. Радујем се што могу рећи, да за то нема никаква изгледа. (Бурно одобравање.) Држим да ће силе стајати једна уз другу и да нигда нијесу биле боље расположене да се заједнички држе оних уговора које је измислила њихова мудрост.

„Друга опасност лежи у томе, да они што Султана савјетују на његову несрећу и штету, могу себи уобразити, да никакво хрђаво газдинство у турској царевини није толико велико, да донесе ону казан, која је намијењена од провиђења за непрестано и хрђаво газдовање и која неминовно долази. То би била грозна илузија од стране оних савјетника султанових. Држим да су се силе са свим ријешиле, да у свему што се тиче Отоманске Империје раде заједнички и удружено. Како треба при томе да поступе не треба да говорим у напред, нијесу ми све прилике познате које могу наступити, али нико не може рећи да је немогуће, да су силе већ уморене слушајући болне вапаје и да неће измишљати друге аранжмане, који неби оправдали наде, у које су силе вјеровале прије четрдесет година.

„У заједници сила назирем ја утешљивију појаву. За вријеме свију преговарања са Турском највише је надамном лебдио дух слоге и заједнице великих сила, како би се све страхоте отклониле које би њихов расцијеп могао собом донијети. Сви су одушевљени поводом, да сматрају мир у Хришћанству као јединог покретача њихове акције. То су симптоми врло повољни.

Надам се, да ће то бити темељ и начин за акцију сила и у другим питањима и да ћемо у овој заједничкој операцији наћи ријешење најопаснијих проблема овога времена. Прије свега надам се, да би тиме учинили крај оружаном миру, који тако тешко притискује индустрије и мирни развој народа. (Друго бурно одобрење.)

ДОПИСИ.

Никшић, 6 новембра. — Његово Високопреосвештенство Г. Митрополит Митрофан стигао је у овој вароши 3 ов. мј., на 3 сата послије подне, у пратњи са г. протођаконом Филипом Радичевићем. Овдашње чиновништво и грађанство дочекало је високог госта.

Сјутра дан 4 о. мј. у 8 сати изјутра г. Митрополит пошао је да освешта ново подигнуту цркву под Страшевину; за преосвећеним упутило се је овамошње грађанство, јер општина страшевска унапријед издала је била позивнице на свечаност цркве.

Пред црквом страшевском срела га је оружана чета војника, поздравивши га војничком почасти. У 9 сати отпочело је освећење новог храма св. Јована Крститеља; послије је сљедовала божанствена литургија.

Пошто се је божанствена служба довршила, пред окупљеним народом изашао је г. Митрополит Митрофан, који је држао говор — односећи се божијему храму, — поред религиозне поуке: како нам је нужно похађати цркву, кад год се буде у њој служило; па како нам треба молити се Богу у нашим кућама, да поред Богу што одајемо дуг, одајемо примјер нашему нараштају, тврдећи, крјепећи најпрече нам благо — православље.

За овијем сљедовала је приуготовљена трпеза, која бијаше приређена од страшевске општине, на којој су сјели сва она позвата лица на свечаност, у челу Њег. Високопреосвештенство г. Митрополит, до којега је био г. Марко Петровић с једне стране, а са друге овдашњи градоначелник и предсједник окружног суда госп. Јевто Николић, па г. г. духовенство, учитељи, остали главари и отмјени трговци ове вароши.

Прву здравицу подигао је г. Митрополит за здравље Његовог Височанства Књаза Николе, на којој су сви скупа громогласно узвикнули „живио!“ Послије овога наздравио је г. Јевто Николић за здравље Њезиног Височанства Књагиње Милене и Њених Свијетлијех Синова: Престолонасљедника Данила, Великог Војводе Мирка Граховског и Зецког, и Вел. Војводе Петра Захолмског. — Цио народ одазвао се клицањем; „живјели!“ — Послије овога је наздравио страшевској општини поп Шћепо Мартиновић, који је споменуо трудбенике око ове цркве и изразио благодарност Великом Војводи Петру Захолмском, који је помогао ову цркву да се сагради; при крају говора у име страшевске општине захвалио је и Његовом Високопреосвештенству

Сјутра дан т. ј. 5 ов. мј. Г. Митрополит рано у 7 сати пошао је да освјешта нову цркву на Богетиће, и с њим је пошло одовле неколико гости. На Богетић тога дана срио га је баталион пјешивачки са својим главарима. Црква на Богетиће украшена је лијепијем иконостасом који је израдио г. Ђиновски; велика црква одговара племену на осредину Пјешиваца. На истој су постављена 3 звона које је приложио г. Филип Петровић за душу свог оца; скупоцјени дар г. Филипа украсио је цркву те се звона одлијежу и до дно широких брда.

У 8 сати В.-преосвећени одпочео је освештење са многим свештеницима; у 9 сати одпочела је Божанствена литургија, коју је одслужио Високопреосвештени Г. Митрополит и по свршетку изашао је пред великим окупљеним народом, ђе је држао сходни говор.

Послије овога на часбену софру пјешивачку се сјело, која бијаше постављена у просторији школе, гдје је такође пало одушевљенијех здравица.

Од стране племена Пјешивачког подигао је здравицу г. Радоје Контић — благодарећи г. Филипу Петровићу који је својим трудом учинио да се ова црква подигне; не само да је звона приложио, него био и потпомагач још од почетка њезиног рада. Послије овога било је хоро од војника, велико весеље и задовољство.

6 ов. мј. у 8 сати било је освјештење цркве у Рубеже код Никшића. Г. Митрополит одовле пође под Острог — одакле ће преко Павковића учинети канонску посјету и да освјешта четврту цркву у Валовитом Бријестову, у племену Павковицком. Сретан му пут и повољно здравље Боже дај. **Л. П. Јовановић**, учитељ.

Књижевност, умјетност и просвјета.

(**Словенка.**) Задарски „Српски Глас“ доноси у свом подлистку:

ПОСВЕТНИЦА

Благородној и Веледичној Госпођи

Терезини Др. Јенко вој.

„La donna è cosa rispettabile all' infinito.“ Tommaseo.

Словенкињо, красног спола дико!
Рајске виле слико и прилико!
Теби пјесник шље на руке твоје
Ово „Миље и Омиље“ своје;
Шље ти, Госпо, ове пјесме мале,
Које љубав преузносе, хвале:
Љубав слатку непорочну, свету,
Сличну само ситном чемин цвјету,
Из којега миомирис душе,
Да ви душа у њедру мирише.
Читај пјесме, па их онда суди
И пријазна спрам пјесника буди,
Који твојим узорим се диви:
Док о теби успомену њиви,
Ка' о вили пуној доморођа,
Пуној сваког златног благорођа,
Пуној жара, пуној ума ведра,
Пуној сваког осјећаја једра:
Која љуби ове горе сиве
Врелим пламом своје душе живе;
И ћер своју, — ох буди јој слава! —
Рад науке њима повјерава,
Да јој ћерца, ка' и мати врла
Надоји се духа неумрла,
Што јунаке диже у облаке,
И облацим повија јунаке. —
Прими Госпо ову успомену:
Што те сматрам као дивну жену,
Мимо жене, које сам још гледа';
А одавна коса ми је сједа;
Ал' не гледах пламнијега срца,
Да из њега живља искра врца;
Пуста искра таког богодара,
Што по сваког зенесе, очара:
Лучом своје сјајне честитости,
Свога склада и духовитости...
На сахрани и ти, Вило, мене
На листићу твоје успомене,
Који листак срдашцем се гласи;
А такви су његови украси,
Да Рафајел — ком се ори слава
По свем свијету — није створит знава
Њених црта: као што су твога
Дивне црте срца убавога! —

Цетиње, 30 септембра 1895.

У знак предубоког штовања
І. Сундечић.

И доиста о жени, која би била онакова, као што је Др. Јенкова госпођа Терезина: умна, а чедна; духевита, а трезвена; научна а смишљена; благородна, а умиљата; домољубљем жарка и у људкоћи непадмашива, — са потпунијем правом може се казати оно, што нам гласовити Томазео вели: „È cosa rispettabille all' infinito.“ — Така је веледична госпођа Терезина; и таковом је моја „Посветница“ приказује.

Она је родом из Љубљане, и прва је између Словенака, која је ту скоро своју врло дражесну ћерку довела на Цетиње, да јој се изучи у наукама и да јој се одгоји у правом народном духу међу питомицама чувеног женског Института Царице Марије: и то у пркос свијем противностима, које су јој ову намјеру претицале, особито са стране онамошњега католичкога духовенства. Ама је, госпођа Терезина, (која је већ намјеравала своју ђевојчицу у Русију на науку повести,) преко свијех тијех препона јуначки прекорачила и довела своју драгу ћерку у Црну Гору: чим је сазнала за вишеспоменути, сваке хвале достојни Институт на Цетињу. — Него као што нам је она иста са неком оправданом индињацијом причала, у путу од Сењске Ријеке до Котора, бјеше се намјерила на једног римског свештеника далматинца, који баш ништа није пропустио, да госп. Терезину заплаши и да је одврати од њезине намјере. Хришћанска ми љубав не допушта, да ја овдје опетујем, па прегрнти изасутијех клевета, неистина, извртања и много што шта другога, што је употребио — само да допре до свога небратољубнога циља, — онај духовник, без љубави, коју нам проповједа и толико препоручује наш небески учитељ Христос. И збиља је, Госпођа, као што сама вели, била стрекнула; — али ипак није клонула, ни од своје намјере одустала. А међутим је њу срећа у истом путу опет навијела на другог честита путника, те он њу поштено охрабри и рекне јој, да без икаква страха пође у Црну Гору — па да се сама о свему увјери.

Ја сам се баш на Цетињу затекао, када је госп. Терезина онамо стигла са својом дјевојчицом. Сви, који смо је познали, о[illegible] смо чисто очарани њезинијем преизврснијем душевнијем својствама и и златнијем врлинама. — Она се је на Цетињу дубоко освједочила, да се ту — али ниђе на бијеломе свијету — свачија вјера искрено штује; а у осталом, да се питомице одгајају, под мудром и одважном управом госп. Софије Петровне Мертваго, што се икад боље и успјешније пожељети може. А ми смо опет, с наше стране, очевидни свједоци онога живога и невјероватнога заноса, којим је Госпођа Јенкова пошла из Црне Горе, и понијела са собом потпуно увјерење о црногорском гостоприметву и врлијем брацкијем осјећајима, којима су Црногорци одушевљени према врсној Словенској браћи. — Ту је Госпођу, између осталога, и Њезино Височанство наша Књагиња Милена премилостиво на саслушај примила, и у њезину њедру произвела неописани утисак: тако да се је госпођа Јенкова свечано зарекла, да ће она најживље узнастојати, да сврне особиту позорност и другијех одличнијех својијех сестара Словенкиња на цетински Институт, и ободрити их, нека се и оне поведу за њезинијем веома родољубивијем примјером.

Том приликом ја сам госпођи Терезини обетао послати своју фотографију и своје „Milje i Omilje“, одма чим сиђем у Котор, пошто их на Цетиње нијесам при руци имао; а међутијем сам, још за мога борављења у престоници, саставио ову „Посветницу“.... Што бијах обећао — то сам свечано и испунио.

Још ми је додати, да је претпохваљена Госпођа и Списатељка Словенска, која нам је такође обетала, да ће она наш црногорски народ, којега љуби из дна својега срца, са усхићењем приказивати по цијелој својој домовини.

Колико је пак и добродушна ова ријетка Словенкиња, не смијем пропустити, а да при завршетку ове примједбе не споменем, како је она узела под материнску своју заштиту једног сиротног црногорског ђетића, и повела га са собом у Љубљану, да га намјести у онамошњу разглашену трговачку школу, увјеравајући га, да ће му она по данас бити као рођена мајка. Заиста красан примјер врла добротворства. Слава јој!

Котор, 10 (22) октобра 1805.

І. Сундечић.

(**Сваком своје!**) Под овијем насловом новосадски „Браник“ пише:

Прошла главна скупштина „Матице Срп.“ изабрала је новог главног секретара.

ЛИСТАК „ГЛАСА ЦРНОГОРЦА.“

ПОЛЕТ ДУХА К СВЕМОГУЋЕМУ.

У окове горког искушења
Чēчја слика к' небесима вири,
Задахнута духом твојим светим:
У вјекове јављаше се летом. —
Израиља кад хтје оставити:
Кроз твојега проговори сина
Хришћанскијем свијем народима; —
Ал' још хули демон — име вјечно
Преко слаби и млакави слуга,
Који оба служе господара:
Земаљскога па и небеснога,
Пријеварном и несталном службом. —
Ја причину видим наопаку
Ђе се слуга супроћ' господара
Смјели дизат да га и обара;
Доброчинство ђе је окаљано,
Пријеварним мучнијем издајством;
Тварка слаба ђе се осмјелила,
К' престолу се твоме устремила:
И тражећ' те без обличја твога
Да, без душе Божанствене искре;
Од тебе се грдна повратила
С' подвитијем репом одбјежала,
У вјечну се таму стропоштала
Свемогућег' не познаде име,
Нити сласти раја твога виће*). —
О мој Боже ја вјерујем у те!
Сва, да су ти ћена твоја права:
У љубави, вјери и надежди,
Тројством твојим задојена светим!
Вјечном правдом — окруженом Тобом,
Благом Твојим — неба високога. —
Ђеце Твоје — синова вјечности
Траг' ће славит име твоје свето,
Кроз вјекове — свагда од времена:
Но род пакла — зашто гмиже уз Теб'?
Кад му трага оставити нећеш!
Ти! једини што праведно судиш,
А истину вјечну свагда љубиш
Свемогући Боже, тебе с' може:
Да загрмиш хулом страховитом
Па кад сурваш Сатани удеса
Да окренеш на милост небеса.

Цетиње, 26 октобра 1895.

Бајо Брацановић.

*) Свемогући ту раздваја генија од обичног смртног.

НА ИВАНОВУ ГРАДУ (СОКОЛУ).

(Свршетак.)

— Дакле, више нас је град? запитах нашег газду.

— Јест, како не, сад ћемо, још мало, изаћи на врх њега, одговори газда.

Испред нећине погледасмо, велика је висина од брда, а усправљено, као да га је ко ножем оспријед резао. Оздо не видимо ништа од града. Чим чуемо, да је већ ту град, похитасмо, да га видимо. Кад проћосмо испод брда, опазисмо један брешчић, на кому је врло лијепо сједјети и к југоистоку, пут Жабљака, гледати. Ту одмах свриусмо. Тај је брешчић обучен травом, а на врху је раван, колико је цио добро гувно. Около те површине разрађени су повећи крши, четвртасти и лијепо оћељани, дугачки по метар, а широки до 50 ц. м. И сад су лијепо разређени, што је нас изненадило. Ту смо сјели, да видимо како је одатле посматрати. Овдје је, рекоше нам, и ако их не питасмо, Иво Црнојевић слазио са града у вече и сједио; а могло је ту бити и гувно и сједиште, пошто је око Ива било у том граду много народа, па и радника, који су само земљу обдјелавали. Одавде, у правцу к сјеверо-истоку, води нас пут право на град. Од овог сједишта до градских врата има око 50 метара, а све ко уз нос. Овај је пут и данас, како је и прије био. Могле су ту лијепо пристати и степенице, али од тога нема трага; а није их никако ни било, јер је Иво пазио, да овај град утврди са сваке стране, а не, да прави степенице, како се може лакше ући. Врата од града налазе се на врх овога пута, истесана у станцу камену. И сад се познаје у странама гдје су била врата утврђена. Слично је, да су била сва од гвожђа.

Док смо дошли до ових врата, био сам према свему хладан, а чим пређох врата од града, прође ми нека језа као електрина. Чињаше ми се, сад ћу, чим изађох на град, срести Ива и пратњу му. Прво, што нам је пало у око, била је од врати 100 корака дуга, а 30 широка зелена пољана. Цио град налази се на врх брда Соколовски крши, које је, кад се узме цио терен од града, као неки доста правилни четвороугао. Од сјевера к југу, право по средини града, пружа се ова зелена пољана, удубљена од осталог града око 10 метара. Ове двије стране, те остају на западу и истоку од ове пољане, изгледају, као неке ријечке обале; а ријека да је била, па пресушила, куда је сад ова пољана. На јужној страни од ове равнине налазе се врата од цијелог града. Како оно, гдје су врата, тако и цио јужни дио од града има под собом велику дубину и стрмен низ градско брдо. На овој је страни тешко и погледати, колико је дубока. На сјеверној страни оо пољане налази се велика рупа, пуна камења, што су га чобани свалили са тврђаве, која се налази више ове рупе. За ову рупу рекоше, да је била тамница. Можда је био озго волат, па је сваљен, али од тога нема знака, само одовуда, одкуд се од прилике улазило у тамницу, има нека коса раван, гдје су можда степенице биле. Десно од ове рупе води уски путић до неких врата, која су у камену истесана, као она на капији; а лијево од тих врата налази се опет нека рупа, али је она сволтана лијепо истесаним камењем. Дуга је око 4 м., а 2 м. широка. Од волта има још. За ову рупу казаше, да је ту била барутана. Подаље од ње, на десној страни, види се темељ од неке куће. Ту се пекао хљеб. а пред том истом кућом у станцу камену била је ископана пећ за печење хљеба. Од ове пећи иде димњак кроз стијену, али сва пећ није баш у камену, него је неки дио оспријед пригграђиван.

Иза ове барутане и пекарнице налази се нешто од неког подебљег зида, који је близу два метра широк, а до 20 дугачак. Између страна насут је стученим камењем. На сјеверној страни од цијелог града, гдје се налази тамница, пећ и овај зид, велике су провалије, да се туда немо же ништа живо успети. Ове су провалије непрекидане подугачким стијенама. које су сличне оштрој страни од ножа. Што год би овамо пало: човјек или каква животиња, или кам, морало би посигурно пасти, колико су чести, најприје на ове камене ножеве. Ове провалије са оваким ножевима заштићавају сјеверну страну од града, те тамо није потребно било, да се

Досадашњи секретар Антоније Хаџић стављен је у мир. Ми не ћемо овдје да говоримо о самоме избору, него хоћемо при растанку са досадашњим секретаром по својој новинарској дужности коју ријеч њему да посветимо. Један културни радник, који стоји у служби народној, заслужује, да му се при растанку ода оно поштовање и признање, које заслужује.

А. Хаџић заслужује признање народно у пуној мјери. Садања наша генерација и не зна нашу „Матицу“ друкчије него таку, да је везана с Хаџићем неразлучном везом. Хаџић је провео као секретар „Матице“ више од 36 година — скоро читав вјек! Као млад човјек ступио је послије Јована Ђорђевића у секретаску службу и издржао је у њој до близу старости своје. Колики је то простор време на треба само ово узети у обзир: „Матица Српска“ основана је 1826 године. Сви секретари до Хаџића тлужили су скупа 33 године, а А. Хаџић сам 36 год. На Хаџића смо се навикли толико, да ће нам бити необично, кад у будуће добијемо „Летопис,“ а на њему неће стојати име Хаџићево као уредника.

Ми не ћемо ни овом приликом, да ласкамо и да бјежимо од истине. У „Матици“ је послједњих година било по неких недостатака, које су већином имале свој извор у тој околности, што је главни секратар „Матице“ вршио двије дужности,, која свака за себе тражи цијелог човјека. Много се претјеривало, али је факт, да се више пута није ни оволико радило, колико се могло. Међутим и ту је Хаџић најмање лично крив. Ено два пут се расписивао стечај за управитеља народног позоришта, па се нико није јавио. Растрзан на толико страна, није се Хаџић могао посветити искључиво „Матици,“ а природно је, да је онда и посао морао рамљати. Исто тако стоји и то, да ко ради четрдесет година на једноме послу, мора и сустати.

Но и ако нијесмо могли с радом Хаџићевим у „Матици“ бити послједњих година задовољни, то инак овом приликом не можемо превидјети оне големе заслуге, које је Хаџић стекао за „Матицу.“

Кад је Хаџић ушао у „Матицу“ у њој је још владао стари дух. Јован Ђорђевић знао би нам причати с каквим теш коћама је имао да се бори у „Матици,“ док је био секретар. Књижевно средиште већ тада није било у Пешти. У Пешти је мало било тада и књижевника и људи, који су пратили наш књижевни развитак и нашу књижевну борбу; али је било „граждана,“ који су одрасли у староме духу и тамо су малим образовањем кочили рад у „Матици.“ То бјеху добри људи, али сасвим неспособни да управљају једним књижевним заводом. Јован Ђорђевић у борби с тим људима сустао је и нову као се. Дошао је А. Хаџић. И Хаџић је својом пасивном енергијом, својом глатко ћу умио да изведе оно, што је донде изгледало немогуће. Новији дух, који је Ђорђевић унио у „Летопис“ већ се више није могао сузбити, и ако Ђорђевића више није било у „Матици.“ У том послу велика је заслуга Хаџићева који је око себе скупио млађе књижевнике и задобио их за „Летопис.“ „Летопис“ из првих шездесетих година стоји на висини нашег књижевног развитка.

Велика му је заслуга и у томе, што је „Матица“ пресељена у Нови Сад, у књижевно средиште наше, гдје је и рад могао бити бујнији. Овдје је излазио и књижевни лист „Матица,“ који је у своје вријеме био најбољи књижевни лист наш. Хаџић је уређивао и тај лист. Књижевни рад „Матице“ у оно вријеме заиста је био обилат.

У оно вријеме нашег културног преображаја А. Хаџић је иначе играо важну улогу, као покретач и помагач свега онога, што је било лијепо, племенито и узвишено. Гдје је требало радити, ту је био Хаџић, и он је радио неуморно, истрајно, радио је као црв.

Административни посао у „Матици“ све се више гомилао. А. Хаџић је био ванредан административан чиновник. Његове представке на владу бјеху ремек дјело своје врсте. Било је времена, кад је он за 800 фор. годишње био све у „Матици“. Он је и преписивао акта! Радио је тако рећи и дању и ноћу. Они, који знају осуђивати Хаџића, што га не могу наћи у „Матици“, треба да питају, колико је Хаџић радио, док није изгубио своје здравље.

Али Хаџић је имао још једну врлину, која је у садањим приликама особито важна. Он је умио да репрезентира нашу „Матицу“, гдје је требало. Како је он знао својим тактом да утиша распаљене страсти, да отклони буру од „Матице“. У мађарским круговима био је уважен, и повјерење, које је он уживао, умио је да употријеби у корист „Матице“. И на том пољу стекао је Хаџић неувелих заслуга.

Хоћемо ли да говоримо и о доброти Хаџићевој, која као да је пословицом постала. Цијелога вијека живио је умјерено, а од своје скромне плате више је трошио на друге него на себе.

Али заслуге Хаџићеве тек се онда могу оцијенити, кад се о његовом раду суди са субјективног гледишта његовог. Он се жртвовао за народ. Слабо је познато, да му је некадањи угарски министар просвјете, барон Етвеш, нудио, да ступи као чиновник у министарство просвјете. Хаџић је био извретан административан чиновник и да је онда примио ту понуду, данас би ушао у пензију као министарски савјетник са 4000 фор. плате. Али њему се милило радити у „Матици“, и он је голему жртву поднио и остао у служби народној.

Хаџић се повлачи од активног рада у „Матици“. Но ми смо увјерени, да ће својим богатим искуством, добром вољом практичним погледом, великим родољубљем и у будуће користити „Матици“.

Мислимо, да смо тумачи цијелог нашег народа, ако му сад при растанку кажемо: Хвала ти! Име Хаџићево увијек ће се с признањем и одличним поштовањем спомињати. Он је добио мировину, коју је у пуној мјери заслужио.

Желимо му да још дуго поживи на корист наших просвјетних завода!

(**Листови.**) Изашла је IX свеска „ПРОСВЈЕТЕ“ са овом садржином:

1. Окружница Његовог Високопреосвештенства Господина Митрополита свештенству. — 2. Света браћа Кирил и Методије, словенски апостоли, пише проф. Л. Т. Перовић (свршетак). — 3. Религијско васпитање, пише В. Масловарић, учитељ (свршетак). — 4. Црква свете Госпође у Кртолима, написао М. Цри. — 5. Палестина под влашћу хришћанских императора, од А. Кјуре, прев. М. Никифор (наставак). — 6. С пута каноничне визитације Његовога Високопреосвештенства Господина Митрополита. — 7. Свети мученик Агатоник, написао М. Н. богословац. — 8. Цвјетник духовни: Сребољубље. Тврдица. — 9. Упутство за предавање једне врсте рачунскијех задатака, написао Ан. Јовићевић учитељ. — 10. Извјештај о основнијем црногорскијем школама. — 11. Црквени гласник. — 12. Школски гласник. — 13. Књижевни гласник.

— У Пожаревцу свршетком септембра почела су излазити два нова листа: „НАРОДНА ШКОЛА“ лист за учитеље и све пријатеље основне школе, и „ШКОЛИЦА“ илустрован лист за дјецу. Првоме је цијена 3 динара (или три круне) а другоме 2 фиорина. Оба уређује Мих. М. Стевановић учитељ. Оба листа заслужују препоруку, а пошто су им тако незнатне цијене, требало би их што већом предбројбом подржати.

(НОВИ КАЛЕНДАРИ.) Добили смо још „Орао,“ велики илустровани календар, који уређује познати српски књижевник Стевван В. Поповић. У њему налазимо лијепе забаве и поуке. Међу илустрацијама доноси насловну слику Њ. В. Књаза Николе, као српског пјесника, добро израђену. Календарска књижевност код наше браће Срба преко Саве и Дунава заслужује признање и потпоре, јер су календари најпопуларније књиге, што шире поуку и буде свијест народну. „Орлу“ је цијена 50 новч. и може се добити у овдјешњој књижарници М. Л. Иванишевића.

НАРОДНА ПРИВРЕДА.

(**Да ли је жир шкодљив стоци и којој?**) У допуну разјашњења овога питања (7 број „Тежака“ од ове године), имам да кажем ово:

Као што је познато, код нас постоје жирородне шуме растове и букове.

Моји сељаци од кад памтим забрањују говедима јести растов (церов) жир, јер им шкоди, од њега се говеда суше и болују, што сам се и сам увјерио, а овцама и козама не бране, нити им шкоди, него им је пријатан и здрав, као и свињама, те се од њега могу и овце и козе добро да поправе и угоје.

Истина у мојој околини расте од растовине само цер и по мало бел (љутик) а друге врсте растовине, као граница, лужник не расту и ја сам ова посматрања чинио са церовим жиром, али сигурно то исто важи и за жир осталих врста растовине: лужника, границе и бељика, јер је у главном истовјетан са церовим жиром.

Дакле, растов жир шкодљив је говедима, а овцама и козама је пријатан као и свињама.

Узгред напомињем да га радо једу и од њега се гоје и ћурке. Млађим ћуркама треба га исјећи на полутине и четвртине док се наваде а маторије прождиру га и цијела зрна.

Буков жир није шкодљив ни говедима, али пошто је он ситан, то га говеда тешко и мало и могу купити и јести по шуми, а овце и козе радо га једу кад се наваде, и могу се и од њега поправити и погојити.

Тако, кад роди жир, у шуме растове могу се пустити слободно како свиње, тако и козе, овце и говеда, и домаћа живина, јер је он свима пријатан и здрав.

Само не знам да ли би жир растов коњима био добар, али га коњи и не могу купити по шуми, осим кад би га ми купили, па им га давали.

(**Утрапљивање коренастих плодова**). Утрапљивање не смије бити код свих коренастих плодова на један исти начин. Репе и кромпири могу се утрапљавати на исти начин, али угарњача и мрква ако се производи за храњење стоке већ не могу да поднесу исто утрапљивање, јер су оне осјетљивије и морају се, дакле, обазривије поступати. Угарњача је тврда на зиму, али осјетљива на топлоту, и труне брзо кад је здраво топло; с тога се она мора слабо покрити земљом. Гдје није јака зима, гомиле од угарњача само покрију гранчицама четинарским, без земље. Међу тим мркве су како на зиму тако и на топлоту подјенако осјетљиве, и ријетко кад прође без штете. Ако мркава нема много, могу се сложити измјенично са земљом или пијеском у каквом чистом подруму. — Трапове треба постављати на мјесту гдје нема у земљи воде, и пошто се сложи у призматичном облику, на висину $1^1/_4$ до $1^1/_2$ метра, с одговарајућом основицом. Кромпире треба покрити с јеловим грана ма а не са сламом јер ова не само што лако труне, него служи и као згодно скривалиште мишевима, који послје својим ходницима и излазцима лако дају приступа хладноћи, те плод у трапу смржава. Кад је трап сложен настаје покривање земљом. Ову треба узимати бар за 75 см. даље од трапа, и тако начинити око трапа један јарак, у који ће се сливати кишна и снијежна вода, те да земља испод трапа буде сува. И земљу која се на трап баца, не треба бацати широм по цијелом трапу, јер се онда неједнако покрива пошто земља клизи на ниже, него треба ашов до ашова ријеђати на доње слојеве добро и натапкати. Гребен трапа не треба одма земљом покрити, да би пара од плода који се у трапу зноји могла одићи, а да не би од кише закисао, треба га заклонити даскама... Кад већ наступе и мразеви, онда се и гребен затрпа. Буде ли зима врло оштра, треба поврх земље набацати још ђубрета, пљеве или нагрнути на трап доста снијега. Направа за промају у трапу, као и побијање мотке, ради одвођења топлоте и паре, није потребно, јер у околини ових, услед мијене топлота и хладноћа, може се изазвати труљење, од чега је и остали плод у опасности да се поквари.

(**О покривању руже.**) Нешто из поступања око ружа пред зиму, биће од користи љубитељима овог лијепог цвијећа. Овако се ради. Прије свега се сматра као правило да руже стоје усправно у свом дојакошњем положају што дуже. То је од велике важности за презимљење руже и за цвјетање њино у идућој години. Но да се земља у којој ће се ружа положити, не би смрзла прије времена, и да се стабло не би доцније при савијању налазило у смрзнутоме стању те би се лако могло преломити или бар повриједити, још прије Новембра треба земљу око руже покрити лишћем и јеловим гранчицама, а стабаоце омотати сламом, коју треба везати врбом. Пошто и саме Тее — руже могу да поднесу хладноћу 5—6 степени (R.), а јачи мразеви ријетко да наступају у Новембру, то полагање и покривање ружа не треба

зиће тврђава. На лијевој страни од равнине налазе се темељи од три — четири куће, гдје су, рекоше ми, живјели разни главари, и у опште повећа господа, те је била са Ивом. Иза кућа, дакле на лијевом бријегу, налази се тврђава са кулама. Тврђава има облик броја 8. Шири јој је дио к југу, а ужи к сјеверу. У оба ова кола од тврђаве, која нијесу сасвим одвојена једно од другог, налази се по једна округла кула. У кулама виде се још рупе за пушке; клак је у њима тако добро остао, да би рекао човјек, кад не би погледнуо на оне развалине око себе, да су јучер грађене. Зид је од лијеног камења, добро истесаног. Лијен је од истуцаног камења и клака. То се све тако стекло и стврднуло, да би Бог зна колико година напунио овај зид, да га нијесу чобани ваљали. Од цијелог зида највише је сачувано више тамнице око 5 м.; а од остале тврђаве: негдје метар, негдје по њега, а негдје само темељ. На овој је страни ова тврђава била најпотребитија, јер са остале три стране човјек не би могао изаћи на град, што не би имао крила; а само са ове четврте и западне стране може се приступити врло лако. Од кула има до по метра зида. Испод тврђаве, на западу, одмах под зидом, налазе се развалине од неких кућица, које су биле сухомеђе. Ове су куће биле одређене за спротиву, која се била, како ми казаше, овдје прибила код Ива.

Кад сађемо са тврђаве на равнину пред оне три куће, на десној страни од њих наћи ћемо Ивов двор, од кога нема ништа више камена, него је темељ захватио, који је са равнином изравњен. Између двора на југу, и главних градских врата на истоку, налази се проход, који је добро сачуван са свим дјеловима. Иза двора налази се нека стијена, која је као танак зид истесана. Кроз ту стијену воде врата у малу црквену авлију и цркву. Црква се налази на самом рогу од јужне стране цијелог града. Више цркве налази се опет бријег. Црква је, као обично источноправославне окренута олтаром истоку. Дуга је са олтаром 12 лаката, а широка 7 лаката. Степенице, које воде у олтар, још се познају. Усред цркве, пред самим иконостасом, налазе се двије раке. Ко је ту био укопан, није ми знао нико казати, само су нагађали, да није који владика или ко од владалачке куће. Да су овдје што скривали, не може се рећи, јер је град био добро утврђен. Мало има зида од ове цркве: на десној страни има три руке камена, а на лијевој седам. Причали су ми неки, да су овдје, назад неколико година, налазили и окартаног црквеног зида, дивно ишарана разним бојама. О том сам се и сам увјерио, јер, баш тада, нађох један комадић колико форинт и он бјеше лијепо: жутом, црвеном, модром, бојом ишарен. Причаху ми, да је овдје, баш код цркве, неки сељак нашао један нож; а, прије тога, други један повећи комад олова, и, мало гдје да се закопа, нашло би се по нешто гвоздено.

Причаху ми, да је овај град постао на сљедећи начин: кад је Иво Црнојевић изгубио Жабљак и градић Обод на Ријеци побјегао је у ове кршевите крајеве, гдје још Турци нијесу били досјели. Тако идући, разгледао је, гдје би могао оградити један градић, да се склони испред непријатеља, којему се већ не могаше одупирати. У то дође овдје близу брда Водника код Мећеђе воде и ту нађе старог попа Шће пана из Косијера и запита га, гдје би могао оградити један градић. Попа, пошто добро познаваше ове крајеве, рече му: на ово брдо, гдје је сад рушевина Иванова града. Ово се мјесто Иву добро допаде, јер му овдје и вода бјеше близу, па огради овај град, у коме је, рекоше, живио око 32 године. (?)

Пошто добро цио град разгледасмо, тад под крушке, које се налазе пред Ивановим двором, посједасмо на зелену траву. Већ је вријеме, да се одморимо, уморени и самим овим рушевинама, јер оваке слике никад не могу дати души расположење и весеље, као кад би човјек гледао какве дивне дворове, пуне имања и живе чељади. Ту по мало заложимо и пиемо. Хоћемо, да кренемо, а чисто нам је жао, жељели би да још једном све прегледамо. Најпосље измјеримо цркву, па пођосмо. На врата застадосмо, па погледасмо све. Тад се сјетих порушене Троје и ових стихова из Енеиде: Quae regio in terris nosti non plena laboris? (P. Virgilii Maronis Aeneidas, lib. I. versus 351). Ове стихове великог пјесника изговорих са капије, па отидосмо, одкуда смо и дошли. Много смо говорили о цркви. Мој друг, који није много ријечи трошио, рече тад:

— Дивно би било, да се и ова црква обнови, те да се и са ове обновљене старине тјеши Ивова душа.

— Лијепо, рече наш газда, лијепо би било. Овдје бисмо се могли ова обилажа села сваке године по један пут, макар на Иван дан, сакупити, и, ако је ово у мојему, не бих га жалио, напали се весели газда.

Бјеше се већ примакло подне, кад смо дошли у село, код газдина брата, који нам лијепи ручак бјеше спремио. Послје подне, пошто ту бјеше и поп с нама на обједу, пођосмо, да видимо и цркву, која се налази мало изнише села. Као сеоска црква, врло лијепа. Око ње је и авлија. Тад, разгледајући гробовље, примјети поп:

— Што је овај гроб оволик? —

— Ту је укопата наша прабаба Ева, за чији гроб причају Араби, да је дуг 50 лаката, а 12 широк, или јој сестра, прида мој друг.

— Није, настави газда, но су то два гроба.

Испрај цркве пођосмо на почаст код неких сељака. Људи, као обично наши сељаци, врло гостољубиви. Одатле право код нашег газде, не да му плаћамо трошак, јер би то сељацима срамота била већ да се опремимо, па да идемо натраг на Цетиње. Кад о томе споменусмо, као да их опарисмо. Боже, сачувај! Куд пођосте?! повикаше сва чељад, ко из једног грла. Не би куд ни камо, него се и поред највишег нашег упирања устависмо и преноћисмо.

Не бјесмо сами: сељана доста дошло на сјело, па до поноћи сједи, па, причај се, шали, неки и отпјевај по коју пјесму о Иву и другим Србима уз гусле, које многе Србе овјековјечише, да им име не погине.

Ђ. Шпадијер.

Исправка. Питање — А што? те се је у 11 броју уметнуло у петом ступцу подлистка, а у петом реду озго, треба да дође у четвртом ступцу, а у првом реду озго. Ђ. Ш.

да буде прије Децембра, — тек у почетку тог мјесеца. Најприје ваља круну тако орезати, да се дуги ријеторасти и незрело дрво уклони, који и иначе у прољеће не могу остати. Полагање руже треба да буде сваке године у једном истом правцу. Само јаче, чвршће врсте треба у своје вријеме непосредно у земљи положити и над круном направити хумић од земље, да би вода одилазила. Те руже ваља овако полагати: Круну ваља опружити на постељи од јелових гранчица (на равној земљи а не у рупи); покрити је такође истим гранчицама, па онда преко тога да дође земља као хумић, који се потапка лопатом. Ову земљу не треба мијешати с ђубретом. — На такав се начин очува ружа од влаге, и круна неће излазити из земље или утонути. Главни су непријатељи руже зими — па и свих осјетљивијих биљака — мраз, сунчана жега и влага.

(**Трговина.**) Ово су цијене на нашијем пазарима:

Подгорица, 1 новембра

Волови сума од 150 кила 40 фиор. — Брави овчи и козји сума 4 фиорина — Урметин 1 кило 6½ новчића. — Брашно урметиново 1 кило 7 новч. — Пшеница 1 кило 9 новчића. — Овас 1 кило 5 новчића. — Раж 1 кило 5 новчића. — Јечам 1 кило 5 новчића. — Пасуљ 1 кило 12 н. — Кртола 1 кило 3 новч. — Масло 1 кило 70 новч. — Сир 1 кило 25 новч. Восак 1 кило 1 ф. и 30 новч. — Вуне 1 кило 50 новчића. — Дуван у листове 1 кило 40 новчића.

ДОМАЋЕ ВИЈЕСТИ.

Цетиње, 19 новембра.

(**Личне вијести.**) Г. Дешре, министар-ресидент француске републике, са госпођом, г. др. В. Богишић, наш министар правде, и г. Нико Матановић, наш министар финанција, пристјели су онамадне на Цетиње.

(**Вријеме.**) Од мјесеца дана имали смо управо љетно вријеме; од јучер се почела осјећати студен. Из јутра облачно, али од подне опет сунце угрије. Јутрос је изгледало, да ће снијег, али опет се разведрило. Боље јесени не памте ни најстарији људи.

(† **Стево Јоков Берилажа,**) капетан понарски, умро је на 18 октобра о. г. у Напарима, а сахрањен уз саучешће многобројног народа и чиновника пред саборним храмом св. Тројице у Вуковцима. Рођен 27 децембра 1862 год. покојник је био и као човјек и као јунак један између првих својих саплеменика Зеђана; а као судац правичан и поштен, те је за оно мјесто његов губитак велик. Лака му родна земља и вјечни покој.

РАЗЛИЧИТО.

(**Нова банкарска радња.**) Добили правила акционарског удружења „Биоградске Прометне Банке,“ која ће кроз кратко вријеме отпочети свој рад. Осим послова који у дјелокруг банкарске радње спада: ескоптовање, инкасо и други, бавиће се и давањем зајма на хартије од вредности, на адиђаре и на све предмете од вредности. Тачка 13 чл. 7 правила ових предвиђа и рад банчин на биог. Берзи, „извршивањем свију послова узансом предвиђених, изузев терминске спекулативне послове за свој рачун.“ Од колико је утицаја пак рад новчаних завода и конзорција по развој послова на Берзи и по новчани трг знаће веома добро оцјенити не само управа Биоградске Берзе, но и сав трговачки свијет, како увозници тако извозници.

(**Одликовање митрополита Михаила.**) Митрополит Михаило навршио је четрдесет и једну годину службе. Овом приликом архијерејски сабор краљевине Србије предао је спједом поглавару свом грамату, којом му даје одличје бијеле камилавке и панакамилавке са крстом на њој, за толике његове заслуге.

(**Пушачи и непушачи.**) По опитима доктора Сивера над великим бројем младих људи, како оних, који пуше, тако и оних који не пуше, — доказало се, да физично развијање младића, који не пуше, и растење и тежина тијела и обим груди у великом степену се разликује од ових, посљедњих, који, ако су још сталии пушачи, нате још јаче, но они који случајно пуше.

(**Најјачи човјек на свијету — Србин**). Као што је негда српска мајка рађала Обилића, Краљевића Марка, и остале ливове, тако се и данас цијело Српство може да подичи сином, којему у тјелесној снази и у склопу мишица нема равна на читавој земаљској кори. Бечки илустровани лист: „Das Interesante Blatt,“ у свом 45 броју од новембра, доноси четири слике у разним позицијама младог Србина, родом из Алексинца у Србији, Драгољуба Михаиловића, слушатеља медицине у Бечу, који је тек навршио 23 годину живота. У чланку: „Најјачи човјек на свијету,“ овај лист описује нашег Драгољуба и његову нечувену тјелесну снагу. Предсједник бечког клуба „Hercules,“ чувени Матаза, чисто се изненадио дивској снази младог Србина и поздравио га је у име читавог клуба, као најјачег човјека на свијету. Професори медицине хтјели су се увјерити о његовој снази, те су га позвали, да га испитају и окушају. Кад су очима видјели и увјерили се, онда су изјавили и потврдили, да је млади Србин Драгољуб Михајловић без сумње најјачи човјек на свијету и да онакова сустава мишица још нијесу видјели. По суду професора, овај Краљевић Марко деветнаестог вијека има такову снагу, да би таком могао и усмртити човјека, а да би у рвању надмашио дванајест обичнијех људи. У истоме чланку каже се, да се он још не смије пред свијетом показивати, јер је ђак, али послије, кад сврши медицину, а у томе ће се његова снага још развити, моћиће ићи по свијету, као чудо једно.

ТЕЛЕГРАМИ „БЕЧКОГ КОР. БИРА.“

ЦАРИГРАД, 4 новембра. — У вилајету Требизонде нови сукоби. Званично се јавља да је сазвано 128 баталеона тереторијал. редифа, 4 и 5 корпус, да се умири Анатолија.

БЕЧ, 4 новембра. — Ескадру аустро-угарску, што креће на исток, састављају 4 брода. Осим тога један брод се налази на Смирни а један у Цариграду.

БЕРЛИН, 4 новембра. — Оклопница „Молтке“ приспјела је на Смирну.

ЛОНДОН. 4 новембра. — Никола Оконор наименован је за инглеског посланика у Петрограду.

ПЕТРОГРАД, 4 новембра. — Царица је срећно родила шћерку.

ПЕТРОГРАД, 5 новембра. — Рођење Велике Кнегињe објављено је пуцањем топова. Велико одушевљење. Царица и новорођена добро су.

НАПУЉ, 5 новембра. — Италијанска ескадра кренула је пут истока.

ЦАРИГРАД, 6 новембра. — Мобилизација иде нормалнијем током. Говори се да ће четири придворника са првијем ћамбеланом бити промијењени. Било је много аншења. Тефик-паша је казао посланицима да су гласови о предстојећим догађајима у Цариграду не основани. Предузете су мјере потребите.

СОФИЈА, 7 новембра. — Кнегиња Марија Луиза родила је сина.

ЦАРИГРАД. 7 новембра. — Отпочела је радња умирења ерзерумског вилајета. Било је малијех сукоба војске са Курдима.

ЦАРИГРАД, 8 новембра. — У Карпуту био је сукоб, у ком је пало 700 жртава. Курди су починили ужасе између Карпута и Ерзерума, и између Ерзерума и Арарата.

ЛОНДОН, 9 невембра. — На конзервативној скупштини у Бригтону Сализбери је објавио, да је примио од Султана депешу, да ће у што краће вријеме бити изведене реформе.

РИМ, 9 новембра. — „Агенција Стефани“ доноси, да је сагласје великијех сила учинило велики утисак на Султана.

ЦАРИГРАД, 9 новембра. — Јерменски патријарх управио је на посланике писмо, којим тражи брзу заштиту за јерменски народ, ком је биће у опасности.

ЛОНДОН, 9 новембра. — Рустем-паша умро.

БЕЧ, 10 новембра. — Инглески посланик Курије састао се са Голуховскијем и отпутовао је.

ЛОНДОН, 10 новембра. — Посланик Курије — по „Дели Њусу“ — предаће Султану аутографско писмо Краљице Викторије.

БУДАПЕШТ, 10 новембра. — Банфи је нагласио једнодушно дјеловање велесила за уздржање мира на истоку.

ПАРИЗ, 10 новембра. — У министарском савјету Бертелот је рекао, да вијести са истока не оправдавају узнемиравајуће гласове. Сагласје велесила потврђује се најпоузданије.

РИМ, 10 новембра. — Камара је отворена. Краљ је у разговору са једнијем министром изразио наду, да ће мир бити уздржан.

ПЕТРОГРАД, 10 новембра. — Царица и Велика Кнегиња Олга добро су.

НАПОМЕНА.

Будући да се сада може сваки претплатити на наш лист код којега му драго поштанског отправништва или послати претплату поштанском упутницом директно потписатој администрацији на Цетиње, то од почетка идуће 1896 год. неће се наш лист никоме шиљати друкче, него преко овдашњег Кн. Црног. Поштанског Отправништва, или директно на адресу онога, ко узбуде напријед претплату послао.

Гдје још не постоји уговора о размјени поштанскијех упутница са нашом државом, или ако гдје коме није на руку претплатити се код поште, нека изволи послати претплату у плаћеном писму непосредно нама на Цетиње.

„Глас Црногорца“ стаје:

За Црну Гору:

На годину . . . . ф. 4.
На по године . . ф. 2.
На четврт године ф. 1.

За Аустро-Угарску Босну и Херцеговину:

На годину . . . . ф. 6.
На по године . . ф. 3.
На четврт године ф. 1. 50 нов.

За све остале земље:

На годину франака у злату 20.
На по године „ „ „ 10.
На четврт год. „ „ „ 5.

Своје дужнике опомињемо да нам изволе подмирити до свршетка ове године послати им рачун од 1-ога априла 1894 као и претплату те који дугује од 1-га априла прошле до свршетка ове године.

Послије ове напомене не одговарамо ни за какву неповољну посљедицу до које би могли доћи наши претплатници и дужници.

Цетиње, 12 октобра 1895.

Администрација „Гл. Црногорца.“

†

ЈАВНА ЗАХВАЛА.

Неумитна смрт, иза тешког полугодишњег боловања, од грудне болести, отрже између нас, на 5 о. мј. у 7 сати из јутра, нашег предрагог и нигда незаборављеног сина, односно брата

ИЛИЈУ,

момка, у најљепшем цвијету младости — својој седамнаестој години, који бијаше на нашу превелику жалост и трећи разред гимназијалних наука свршио.

Покојник је рођен по очиној смрти, који погибе на Бару 1887 године. Те наш извишени Господар Књаз Никола I, цијенећи примјерно јунаштво његово, посла Свог Наслједника, Књаза Данила, да крсти дијете тога Својега јунака. — И тако, у нашему Илији, губимо и критеника, духовног-сина, нашега предрагог и узвишеног Наслједника.

Нашу преголему тугу у велико је ублажило то, што је Његово Височанство Књаз Наслједник, најприје премилостиво изволио послати г. Ника Пејановића Свог ађутанта и г. Андрију Јовићевића, официра страже, те учествоваше уз спровод нашем предрагом покојнику и тијем почастише и увеђаше и онако многобројно саучешће наших саплеменика, пријатеља и познаника. — Затим одма иза свршетка спровода, Њ. В. Књаз Наслједник праћен својим ађутантом г. М. Поповићем, најмилостивије изволи посјетити нашу сиромашну кућицу и лично нас поутјешити и обдарити — нека му је велика и нигда незаборављена вјечита хвала.

У исто вријеме нека је велика хвала и грађанству вароши Цетиња, које у онако великом броју почаствоваше наш тужни спровод; нека је хвала незаборављена и нашој браћи, пријатељима, кумовима и познаницима са: Цетиња, Бајица, Угања, Бјелоша, Очиниће, Његуша и Цеклина, који такођер похиташе, да нас својим многобројним присуством поутјеше.

Цетиње (Умци), 10 новембра 1895.

Ожалошћени:

мајка: **Стане**; браћа: **Марко** и **Видо Вукосавови-Поповићи**; сестре: **Киће** и **Маре**.

ЈАВНА БЛАГОДАРНОСТ.

Срећнијем доласком војводе г. Ђура Петровића усљед војне ревизије с њим дође и г. доктор Јосиф Пера као члан комисије, те приликом њихова доласка овђе спасе ми двоје мушко дјечице што на постељи најпосљедње часове пробављаху. Господин Пера својим љековима, својским заузећем што је као човјек одма осјетио моје родитељске болове што ми са двије болестничке постеље драге ми дјечице на мене утицаху.

Ово за мене вјечито благо те ми га г. Пера отрже из чељусти несите судбине нијесам у стању висучиме надокнадити Му осим овим путем и топлим молитвама да му Свемогући Бог и Преузвишени Господар милостиво и богато наплате. На вјечито благодарни земном Спаситељу миле ми дјечице г. доктору Пери.

Колашин, 4 октобра 1895.

Стефо Минић, трговац.

ОБЈАВА.

Имање једно за Будош-планином именом: Љескови Долови, 4 рала оранице, 14 коса ливаде и велики удут испаше, у који може 1000 брава љетовати. Горе има свакојаке врсте, јеле, букве и т. д.

На истом имању има језеро воде, која никад не пресушује и кућа шпицом покривена, дугачка 25 лаката, у којој стоје брави на таван, а говеда у изби.

Имање је од сваке стране ограничено и по правилу може се од свакога бранити.

Ко би имао вољу све ово, укупно купити; нека се, колико прије, пријави мени лично.

Никшић, 5/10 1895.

(6—6) Поп **Ђока Мијушковић.**

ОГЛАСИ.

КУПУЈЕМ СТАРЕ црногорске, руске, српске, бугарске, грчке, турске поштанске марке и т. д.

Ко ми пише прима одмах одговор.

Ко штогод шаље нека препоручује писмо.

Trieste **M. U. Vidović**
Via Pilone 4. (1—3)

ПОШТАНСКЕ МАРКЕ Црне Горе, Турске и свијех другијех земаља, од године 1850—1895; као и стара писма, новци и друге старине, купују се по највишу цијену.

У замјену дајем такођер драгуље, новости, свилу и друге ствари из Лондона. Понуде или избор поштиљака отпремају се са обратном поштом.

A. Weisz.

Трговина поштанскијех марака
у велико и у мало.
16, Regent Street, London W.
8) Основана 1880.

Уредник: **Др. Л. Томановић.** Издавалац: **Државна Штампарија.** У књаж. срп. државној штампарији.